

■ Літаратурныя вандроўкі

«Есць у мяне зялёная зямля, яна магутней слабасці і смерці...»

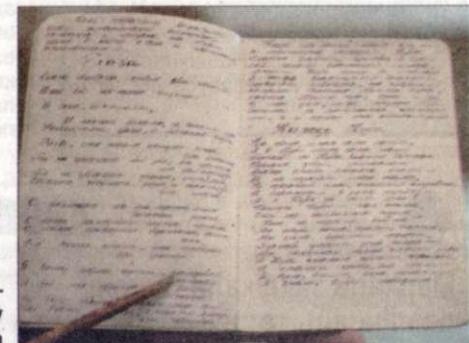
Праязджаючы
мясцінамі
Яўгеній Янішчыц
на Палессі

Палеская ластаўка — так называюць паэтку Яўгенію Янішчыцу. Яна вылецела з роднага гнязда і сапраўды пра-славіла свой край. Паэтка была папулярнай ужо пры жыцці. Але і пасля смерці яе песня не змаўкае. Памяць аб ёй ашчадна захоўваюць на радзіме — у вёсках, дзе яна ўпершыню пабачыла свет, спазнавала жыццё, скончыла школу і, натуральна ж, пісала першыя вершы. Карэспандэнт «Звязды» выпраўляўся ў літаратурную вандроўку разам з супрацоўнікамі Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, каб адчуць дух тых мясцін і пастарацца ўбачыць, што ж дало ёй моцы ўзляцець так висока?

Яўгенія Янішчыц нарадзілася ў вёсцы Рудка Пінскага раёна. Дом захаваўся дагэтуль. У свой час у ім меркавалі зрабіць музей. Але, як гэта часта здараецца, там ужо жылі іншыя людзі. Усе пралановы аб абмене дома паэткі на камфартабельнае жыллё яны адхілілі. Жывуць там і цяпер, далёкія ад думак аб захаванні памяці пра слáуную зямлячку.

Затое музей Яўгеніі Янішчыц працуе пры Парэцкай сярэдняй школе — менавіта там, дзе вучылася Жэні. Праўда, мураваны будынак школы, у які хадзіла паэтка, знаходзіцца праз дарогу, а сённяшні, большы па памерах, быў пабудаваны крыху пазней.

СТАР. 13

Сыштак паэткі.

**, што сапраўды важна,
азоў на тыдзень!**

ду» на III квартал і II паўгоддзе 2017 года!

ЧАСТІСТЫ САМІДНІК — БУДЗЕ ЦІКАВА!

«Ёсць у мяне зялёная зямля, яна магутней слабасці і смерці...»

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Пра стварэнне музея ў школе паклапацілася Антаніна Сідарук. Калісці яны былі знаёмыя з Жэнай, вучыліся ў адной школе і нават з'яўляюцца далёкімі сваячкамі. У іх абедзюю быў любімы настаўнік Фёдар Цудзіла. Калі Жэнай не стала, менавіта ён сказаў, што падтрымаш памяць пра паэтку яны проста абавязана.

Такім чынам пачалася карпатлівая праца па зборы экспанатаў, якая расцягнулася на восем гадоў. Ёй і займалася Антаніна Сідарук, якая сёння з'яўляецца загадчыцай музея Яўгеніі Янішчыц.

У свой час яна ездзіла ў Мінск, у Брэст, у розныя вёскі, збираючы ўсё, што неяк было звязана з паэткай. Сустрекалася з аднакласнікамі, аднакурснікамі Жэнай. Калі экспанаты былі сабраныя, давялося адчувацца ў Брэсце на курсах, каб зразумець, як правільна адкрыць музей.

Першы зборнік быў рукапісны

Сёння ў музеі знаходзіцца 1300 экспанатаў асноўнага фонду і 340 — дапаможнага. Тут захоўваюцца і рукапісы, і асабістыя рэчы, і пасведчанні аб нараджэнні, аб заканчэнні восьмігодкі і многое іншае.

— Жэнай нарадзілася 20 лістапада 1948 года ў вёсцы Рудка ў простай сялянскай сям'і, у звычайнай хаціне. Хрысцілі яе ў царкве ў вёсцы Парэчча, — расказвае Антаніна СІДАРУК калі праполозіць

Восем гадоў Антаніна СІДАРУК збирала экспанаты для музея Яўгеніі Янішчыц у Парэччы.

шыя россыпы». У адным з вершаў, які называецца «Мой падарунак», паэтка кажа:

«Што ж такое аставіць
людзям?

Што ж такое ім падарыць?

Людзям-сведкам

і людзям-суддзям,
Для якіх я радзілася жыць.

Можа, кветак букецік весні?

Мо, агеньчык ў далёкай

глушы?

Падару лепей людзям песню,
Песню — голас майей душы».

Першыя вершы Жэнай дасыла-
ла ў раённую газету «Палеская
праўда». Потым друкавалася ў абласной газете, пазней і ў рэспублі-
канскіх газетах і часопісах. У музе-

ў суседніх вёсках, разам гадаваліся. Мая маці, калі ёй трэба было некуды адлучыцца, прыводзіла мяне да Жэнай, каб тая прыглядадала за мной. Яна брала мяне ў грыбы. Калі мы хадзілі па лесе, Жэнай часта спынялася, разглядавала штосьці — пэўна, да яе прыходзілі новыя вобразы. Мы вярталіся дадому, перабіралі тое, што на-
збралі. Потым я клалася спаць, а Жэнай брала сыштак, нешта пі-
сала, крамзала ў ім. Мне казала: «Спі, спі», а сама доўга сядзела з начніком, пішучы вершы. Пазней мы часта ездзілі да яе ў Мінск. Яна ўсіх родных цёпла прымала, падтрымлівала, калі здаралася нейкая бядка.

Свайм успамінамі падзялялася і жонка стрыечнага брата паэткі Алены ПАТАПЧУК:

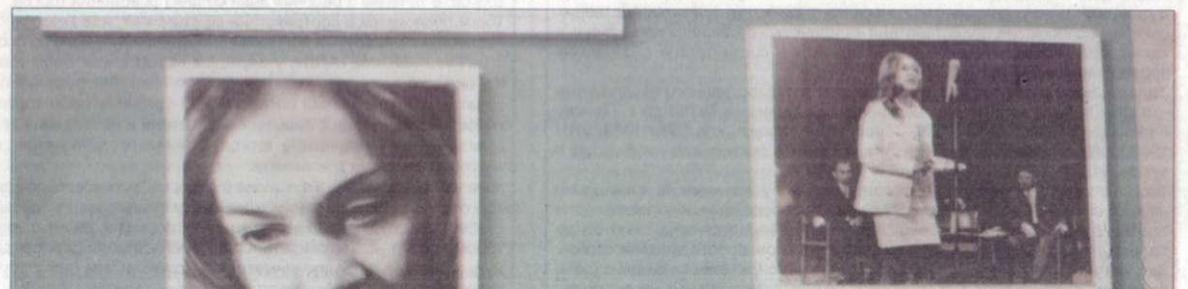
— Я Жэню добра ведала, мы разам хадзілі ў школу. Мы з мужам з цеплынёй яе успамінаем. Яна вельмі шчырага была, заўсёды гатовая дапамагчы. Я проста здзіўлялася, як у яе ўсё было распісаны, проста не мелася вольнага часу. Але калі мой муж ляжаў у бальніцы, Жэнай пастаянна наведвала яго.

займаеца дзяўчына, — яна раска-
зала, што піша вершы. З гэтага ўсё
і пачалося, — алавядзе Раіса Бара-
лан. — Мама Яўгеніі казала, што Сяргей Панізік прыехаў другі раз,
каб узяць інтэрв'ю ў маладой па-
эткі. Падарыў ёй свае фотаздым-
кі, якія падпісаў так: «Сённяшній
і зайдзенні Яўгенія». Быццам пра-
рочыў, што будуць разам.

Калі было іх вяселле, уся вёска збеглася, каб яго паглядзець. Свята ладзілі ў Верасніцы, непадалёк ад Пінска. Там і цяпер стаіць вялікі чырвоны дом, у якім калісці жыла яе сям'я. Сёння тым домам валодае племяніца паэткі.

— Я вельмі добра памятаю яе вяселле з Сяргеем Панізікам, — працягвае Раіса Бара-лан. — Яно вельмі адрознівалася ад усіх на-
шых. Яна нават вэлюм надзела іншы — зусім кароткі. У жаніха была брошка замест гальштука. Мы глядзелі на іх, як зачараваныя. Там гучалі жалейкі, размаўлялі на мове. Усё ладзілася па-беларуску і надзвычай грандыёзна. Іх сватам быў Ніл Гілевіч.

— Памятаю іх такімі прыгожы-
мі! Яна — пяшчотная, тоñенская,

— Жэня нарадзілася 20 лістапада 1948 года ў вёсцы Рудка ў простай сялянскай сям'і, у звычайнай хатіне. Хрысцілі яе ў царкве ў вёсцы Парчча, — расказвае Антаніна СІДАРУК, калі праводзіць экспкурсію па музее. — У два гады Жэня ўжо магла расказаць маці, абы чым размаўляюць жанчыны на вуліцах, а ў чатыры была здольная паказаць, хто дзе жыве, — гэта сведчыць пра яе вельмі добрую памяць. У пяць гадоў яна папрасіла, каб яе адвялі ў Рудкаўскую школу. Але дзяячынку аддалі туды толькі ў 1955 годзе. У чацвёртым класе дзецы разам з класным кіраўніком рыхтавалі свята для мам. На tym свяце Жэня прачытала свой першы верш, прысвечаны матулю. Потым вучылася ў Мерчыцкай восьмігодцы. Там прачытала яшчэ адзін верш пра маму. Гэта былі самыя раннія яе творы.

Міхась БАРАНОЎСКІ ў музее Яўгеніі Янішчыц прадставіў праграму сучаснай паэзіі, падрыхтаваную супрацоўнікамі Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

У музее захоўваецца вучнёўскі сыштак, у якім Жэня занатоўвала, як начала пісаць вершы. Там яна апавядала, чаму вырашыла ствараць пэўныя творы, колькі часу на яго патраціла.

Першы зборнік паэткі таксама быў рукапісны. Ён называўся «Пер-

Песню — голас маеи душы».

Першыя вершы Жэнія дасыгала ў раённую газету «Палеская праўда». Потым друкавалася ў абласной газете, пазней і ў рэспубліканскіх газетах і часопісах. У музее захоўваецца шэсць сыштак ў яе вершамі.

Будучы яшчэ вучаніцай, маладая паэтка атрымала ліст ад Ніна Гілевіч. Гэта была свайго роду сенсацыя. Усе ў школе прыйшлі, каб учачыць і прачытаць гэты ліст...

Яўгенія паступіла ў сталічны ўніверсітэт, пачала займацца там у літаратурным аб'яднанні «Узлёт», якім кіраваў Алег Лойка. Амаль у кожнай газете «Беларускі ўніверсітэт» змяшчаліся яе творы. У 1971 годзе паэту прынялі ў Саюз пісьменнікаў.

— У нашым музее ёсё сапраўднае, — працягвае аповед Антаніна Сідарук. — Гэта адзенне, абутак,

Фотадздымкі з музейнай калекцыі.

Сваё 40-гаддзе Яўгенія Янішчыц прыехала адзначыць да мамы на радзіму ў вёску Веляніца. А ў мінскую кватэру, якую толькі атрымала ў самым цэнтры, на вуліцы Старожоўскай, ішлі віншаваць сябры. Але гэтыя віншаванні прымала яе суседка.

Жэня адзначыла юбілей вельмі сціпла — была толькі мама, старэшы брат і дзве суседкі, якім прысвячала свае вершы. Потым яна вярнулася ў Мінск. 25 лістапада выправіла сына ў школу і больш ніколі яго не сустрэла. Паэтка трагічна пайшла з жыцця.

«А сама сядзела з начніком, пішучы вершы»

Усе сваякі Яўгеніі Янішчыц адгukaoцца пра яе надзвычай цэпла. Напрыклад стрыечная сястра Paica БАРАН расказала карэспандэнту «Звязды»:

— Яўгенія была старэйшай за мене на восем гадоў. Мы раслі

А калі я прыехала, нават паспела павадзіць мяне па Мінску, пака-
заць горад. Хаця яе чакалі здым-
кі на тэлебачанні... Вясёлай была,
жыццярадаснай, спявача любіла.
Частавала нас дранікамі, грыбнымі
супамі, пірагамі. Гаспадыня яна
была надзвычай добрай. Залаты
чалавек.

«Не сходзяцца гара з гарою...»

Хтосьці кажа, што з будучым мужем Сяргеем Панізінкам паэтка пазнаёмілася на сходзе Саюза пісьменнікаў. Аднак ёсць іншая версія.

— Не ведаю, наколькі гэта праўда, але ў нас казалі, што калі Сяргей Панізінкі працаваў настаўнікам, то вёз сваіх вучняў на экспкурсію ў Парэччу. У той час Жэня хадзіла па сваім двары ў вёсцы. Яна вучылася тады ў дзясятым класе, але ўжо пісала вершы, друкавалася ў «Полымі», «Маладосці». Сяргей убачыў дзяячынну, зайшоў у двор, каб папрасіць вады, і так пазнаёміўся з Жэніяй. Пэўна, ён пацікавіўся, чым

зgrabная. Ён — высокі, абаяльны юнак, быццам сапраўдная галіўдская зорка. Мы быў проста зачарованыя.

— Пазней у іх нарадзіўся маленьki Андрэйка. Жэня часта прывозіла яго на вёску да бабулі. У той час Сяргей Панізінкі жыў у Чэхаславакіi, працаваў ваенным журналістам, і яна таксама туды пaeхала. Але пасля нешта ў іх не заладзілася...

— У адным з вершаў Яўгенія пі-
сала:

«Не трэба кахаць мяне
за рамяство,
Перш-наперш я праста
жанчына».

Можа быць, гэтыя радкі адрасаваныя акурат мужу?

У сваіх успамінах, змешчаных у першым томе кнігі пра Яўгенію Янішчыц, Сяргей Панізінкі надзвычай суха, далікатна кранае тэму іх асабістага жыцця. Ён піша, што, мажліва, калі-небудзь да канца раскрыеца, каб расказаць ўсё, але пакуль не гатовы...

Ніна ШАРБАЧЭВІЧ.

nina@zviazda.by

Пінскі раён.

Фотаздымкі з музейной калекцыі.